

De minister van Volkshuisvesting
Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Mevrouw J.C. Huizinga-Heringa
Postbus 30945
2500 GX Den Haag

DATUM 7 april 2010
KENMERK CGM/100407-02
ONDERWERP Aanbieding onderzoeksrapport ‘Transport chains and seed spillage of potential GM crops with wild relatives in the Netherlands’

Geachte mevrouw Huizinga,

Hierbij bied ik u het onderzoeksrapport “Transport chains and seed spillage of potential GM crops with wild relatives in the Netherlands” (CGM2010-02) aan. Dit onderzoeksrapport is in opdracht van de COGEM opgesteld door dr. W.L.M. Tamis (CML, Universiteit Leiden) en dr. T.J. de Jong (IBL, Universiteit Leiden), in samenwerking met drs. C.L.G. Groen (Floron), dr. S.H. Luijten (IBL) en prof. dr. G.R. de Snoo (CML).

In het rapport is de transportketen van koolzaad in Nederland en de kans op verspreiding van koolzaad door transportverliezen in kaart gebracht. Uit het onderzoek blijkt dat er op dit moment nauwelijks gg-koolzaad geïmporteerd wordt in Nederland. Echter met de toenemende import van koolzaad kan dit in de toekomst veranderen. Het verlies van zaden in de logistieke keten kan aanzienlijk zijn. Onduidelijk is nog of het morsen van zaden kan leiden tot de vorming van stabiele populaties koolzaad. Naast de keten voor de productie van olie en veevoederbestanddelen wordt koolzaad ook ingevoerd in knaagdier- en vogelvoer. Dit zou een ‘sluiproute’ kunnen zijn voor de introductie van gg-koolzaad in het milieu.

Achtergrond

Wereldwijd neemt de teelt van gg-gewassen toe. Door de toename van gg-gewassen en producten neemt de kans op onbedoelde vermengingen toe. Nu worden al regelmatig bij import vermengingen met al dan niet toegelaten ggo’s in partijen bulkproducten aangetoond. Behalve voor de keuzevrijheid van de consument, kunnen vermengingen ook van belang zijn voor de milieuveiligheid. Morsen bij overslag en transport van zaden zou kunnen leiden tot verspreiding van de vermengde ggo’s, door verwildering of uitkruising. Slechts een beperkt aantal geïmporteerde gewassen kan zich in Nederland in de berm vestigen en zich daar als onkruid handhaven, uitkruisen en zaden produceren. Voor zover het gg-gewassen betreft, is dit waarschijnlijk alleen voor koolzaad het geval. Opvallend genoeg is over de situatie in Nederland met betrekking tot de transportketen, koolzaadpopulaties en de mate van uitkruising met andere soorten, zoals raapzaad, relatief weinig bekend.

De COGEM laat daarom een onderzoek onderverdeeld in vier deelprojecten uitvoeren. Het onderhavige rapport betreft de tweede deelstudie. Het eerste deelproject had het karakter van een voorstudie, waarin gekeken is naar de algemene oorzaken en gevolgen van vermenging van conventionele en gg-gewassen in de logistieke keten. Het eindrapport van deze deelstudie is eind 2009 aan uw voorgangster aangeboden (CGM/091216-04). In het derde deelproject wordt specifiek gekeken naar de aanwezigheid van koolzaadpopulaties in Nederland ten gevolge van morsen bij transport en overslag. Tenslotte wordt in het laatste deelproject onderzocht in hoeverre koolzaad kan uitkruisen en of dit kan leiden tot de introductie van transgenen in het milieu indien gg-koolzaad wordt geïmporteerd, hetzij als vermenging dan wel als toegelaten ggo.

Resultaten van het onderzoek

In het voorliggende rapport is de transportketen van koolzaad (*Brassica napus*) in Nederland in kaart gebracht. De zaden van koolzaad worden gebruikt voor olieproductie, veevoeder en als voeder voor vogels en knaagdieren. koolzaad wordt op zeer beperkte schaal geteeld in Nederland. De import van koolzaad neemt de afgelopen jaren sterk toe. In de EU zijn drie verschillende gg-variëteiten toegelaten voor import en verwerking. Teelt van gg-koolzaad vindt hoofdzakelijk plaats in Canada en de Verenigde Staten. Er wordt echter nauwelijks koolzaad geïmporteerd uit Noord-Amerika. Het overgrote deel van de import in Nederland vindt plaats uit Europa, zoals Frankrijk en Duitsland.

Koolzaad wordt aangevoerd met schepen via de zee of rivieren. In perserijen wordt, na schoning van de zaden, de olie geëxtraheerd. De overgebleven vaste bestanddelen worden als veevoeder verwerkt. Onduidelijk is of in dit zogenaamde schroot nog kiemkrachtige zaden aanwezig zijn. De perserijen liggen in de buurt van havens zodat het transport over de weg beperkt is. Twee perserijen verwerken 90% van het koolzaad in Nederland.

Bij het transport en de verwerking van koolzaad treden aanzienlijke verliezen op. Transporteurs en verwerkers houden rekening met een verlies van 0,1% tot 3% van de zaden, afhankelijk van de toepassing en bedrijfstak. Bij een verlies van 0,1% betreft dit jaarlijks 186×10^9 zaden. Deze verliezen treden op bij de overslag van schepen, bij het transport met vrachtwagens naar de perserijen, en bij het afvoeren van de restmaterialen van het opschoningsproces van de zaden. Introductie in het milieu zal voornamelijk plaatsvinden rond de kleinere perserijen. Rond overslagpunten en olieperserijen zijn door de uitvoerders daadwerkelijk koolzaadplanten aangetroffen. Onduidelijk is of dit leidt tot de vorming van stabiele populaties of dat het beperkt blijft tot opslag uit gemorste zaden. In de vervolprojecten zal hiernaar gekeken worden.

Naast deze verwerkingsketen van koolzaad tot olie is er nog een andere route waardoor koolzaad zich zou kunnen verspreiden. Zaden van koolzaad zijn een bestanddeel van voeder voor vogels en knaagdieren. Koolzaad kan via strooivoer in het milieu terecht komen, bijvoorbeeld in tuinen. De basisproducten voor dit soort diervoer komt deels uit Noord-Amerika en valt het niet uit te sluiten dat hierin gg-koolzaad aanwezig is. Het kan vermenging van gg-koolzaad in andere soorten zaden betreffen of koolzaadzaden als bestanddeel van het voer.

De auteurs van het rapport doen een aantal aanbevelingen om de kennislacunes op het gebied van transport en verwerking van koolzaad te verkleinen. Onder meer wordt voorgesteld te onderzoeken of morsen van zaden kan leiden tot de vorming van stabiele populaties, te onderzoeken of in schroot nog kiemkrachtige zaden aanwezig zijn, en vogelvoer te monitoren op de aanwezigheid van gg-koolzaad.

Conclusies van de COGEM

De COGEM is van mening dat het rapport achtergrondinformatie bevat die zowel in de discussie over co-existentie, de risicobeoordeling en het opstellen van monitoringsplannen bij markttoelatingen van gg-gewassen, een rol speelt. Uit het rapport blijkt dat bij import, transport en verwerking van koolzaad grote aantallen zaden verloren gaan die deels in het milieu terecht komen.

De COGEM onderschrijft de aanbevelingen van de onderzoekers over de noodzaak van verder onderzoek naar transportketens van andere gewassen die kunnen verwilderen in Nederland, de aanwezigheid van zaden in het koolzaadschroot en verder onderzoek naar koolzaad in Nederland. Met de twee vervolgonderzoeken zal deels invulling gegeven worden aan de laatste onderzoeksvraag.

De COGEM signaleert verder dat uit het rapport blijkt dat naast de grootschalige import van koolzaad voor olie en veevoeder, er ook nog een tweede kleinschaligere importroute is. De import van vogelvoer dat gebruikt wordt als strooizaad, kan leiden tot de introductie van gg-koolzaad in het milieu. De COGEM signaleert dat importeurs van strooivoer e.d. en de controlerende instanties zich bewust moeten zijn van deze problematiek.

De COGEM merkt op dat de aanwezigheid van gg-zaden niet à priori een milieurisico vormt. Het kunnen gg-variëteiten betreffen die in Europa als veilig zijn beoordeeld voor mens en milieu en waarvoor een importvergunning is afgegeven. Daarnaast is in de huidige gg-koolzaadvariëteiten hoofdzakelijk tolerantie tegen herbiciden (zoals glyfosaat en glufosinaat) ingebouwd. Herbiciden-tolerante koolzaadplanten bezitten geen grotere verspreidingscapaciteit of een hogere persistentie dan niet-gemodificeerde planten. Herbicidentolerantie biedt alleen een selectief voordeel onder omstandigheden waarbij het betreffende herbicide wordt toegepast. Herbiciden worden in Nederland hoofdzakelijk toegepast onder landbouwkundige omstandigheden. Toepassing van glyfosaat en glufosinaat bij bermbeheer is alleen toegestaan voor de bestrijding van de akkerdistel. Glyfosaat is als herbicide toegelaten voor gebruik op bestrating en mag alleen toegepast worden door gecertificeerde bedrijven.

Eventuele uitkruising van gg-koolzaadplanten in bermen of tuinen naar akkers is vanuit het oogpunt van co-existentie ongewenst. Echter deze contaminatie zal relatief klein zijn, omdat er op de koolzaadvelden aanzienlijk meer planten aanwezig zijn dan in de berm of tuinen. De kleine aantallen planten in de bermen zullen een in verhouding geringe bijdrage kunnen leveren aan de zaadproductie van de akkerpopulaties, omdat de hoeveelheden geproduceerd stuifmeel zeer veel kleiner zullen zijn.

Met vriendelijke groet,

Prof. dr. ir. Bastiaan C.J. Zoeteman
Voorzitter COGEM

cc Drs. H.P. de Wijs
Dr. I. van der Leij

